

מחודדים

ת"ר ושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים נפיק (קידושין 5.)

סיכומי דף היומי

מערכת: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
נלב"ע כ"ז ניסן תשע"ז

גליון
290

סוטה דף ל"א . שב"ק פרשת אח"ק - ח' אייר תשפ"ג

דף ל"א - ע"א

נאמר באיוב 'הן יקטלני לא איחל', והדבר שקול אם הכוונה כמו כל 'לא' הכתוב באל"ף - שעבד מיראה, או הכוונה כמו 'לו' - שעבד מאהבה, שיש 'לא' באל"ף שהכוונה כ'לו' בוי"ו, כגון 'בכל צרתם לא צר', שהכוונה 'לו', כאמור בהמשך 'ומלאך פניו הושעים'.

נאמר באיוב 'ירא אלוקים' - לרבי מאיר: גם באברהם נאמר 'ירא אלוקים', והכוונה מאהבה, כנאמר 'זרע אברהם אוהבי' (ולא כרבן יוחנן בן זכאי לעיל דף כ"ז: שאיוב עבד מיראה).

גדול העושה מאהבה - שזכותו מגינה על אלפיים דור, מהעושה מיראה - שזכותו מגינה רק על אלף דור.

תלמידו של רבא חלם הפסוק 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך', ותלמיד אחר חלם הפסוק 'וישמחו כל חוסייך' לעולם ירננו ויעלצו בכך אוהבי שמך, ואמר להם רבא: שניכם צדיקים גמורים, אלא השני עובד ה' מאהבה והראשון מיראה.

הדרן עלך פרק כשם שהמים

פרק שישי - מי שקינא

משנה . מי שקינא לאשתו - לרבי אליעזר: אין צריך עדות גמורה שנסתרה אח"כ, אלא אפילו עבד ושפחה נאמנים, ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובה. לרבי יהושע צריך עדות לסתירה, אכן אם נושאים ונותנים בה מוזרות בלבנה ומדברים בפריצותה - מכוער הדבר, ותצא (ויתן כתובה), שאין המים בודקים אותה.

עד אחד נאמן שנטמאת כשנסתרה אחר קינוי (לרבי אליעזר אף בלא עדי סתירה, ולרבי יהושע דווקא בעדי סתירה), ואפילו עבד ושפחה, ואף לפוסלה מכתובתה - שנאמר 'ועד אין בה' והיינו שאין ב' עדים רק אחד, וכוונת הפסוק לאוסרה, כנאמר 'והיא לא נתפשה'.

חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה - נאמנות שלא תשתה, אך לא להפסידה כתובתה, הואיל ושוונאות אותה.

דף ל"א - ע"ב

לרבי יהושע לקינוי וסתירה צריך שני עדים (ולרבי אליעזר אמנם לסתירה א"צ שני עדים, אך לקינוי צריך), ואין לומדים מטומאה שעד אחד נאמן אף שאוסרה איסור עולם, וקל וחומר סתירה (וקינוי) שאין אוסרה איסור עולם - שנאמר בטומאה 'ועד אין בה' - בה עד אחד נאמן, ולא בקינוי וסתירה.

עד טומאה בלי קינוי וסתירה אינו נאמן - שנאמר 'כי מצא בה ערות דבר', ולמדים גזרה שוה 'דבר' מהאמור בדיני ממונות 'על פי שנים עדים יקום דבר'.

עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת - לרבי יצחק לא הייתה שותה, כיון שהאמינה תורה עד אחד בטומאה הרי הוא כשניים, ואין עד אחד יכול להכחישו. לרבי חייא: אם כבר העיד עד טומאה ויצא, הרי הוא כשניים ואין עד אחד הבא אחריו יכול להכחישו, אבל אם באו בבת אחת, והיינו שבא השני תוך כדי

דיבור של עדות הראשון - נתבטל דבריו של הראשון מיד, והרי היא שותה.

לרבי נחמיה כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות, ללשון א' - פסולים וכשרים שוים בה. ללשון ב' - דווקא בעדים פסולים כן הוא, אבל אם עד כשר מעיד שנטמאת, אפילו מאה נשים מעידות שלא נטמאת הרי הם כעד אחד, ואם באו כאחת - הרי זה ספק ושותה, ואם באו לאחר שהעיד הראשון - אין מקבלים עדותם, ואינה שותה. ואם העידו שני פסולים שנטמאת, ועד כשר שלא נטמאת הרי זה ספק ושותה.

שנינו במשנה: א. עד אומר נטמאת ושנים מעידים כנגדו: לא ראית שנטמאת - שותה. ב. שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת - אינה שותה. ללשון א' בדעת רבי נחמיה: אף שהאחד כשר והשניים פסולים, בצירור א' הם עושים ספק ושותה. בצירור ב' אף שהשניים פסולים הולכים אחריהם והרי היא ודאי טמאה ואינה שותה. ללשון ב': מדובר שכולם פסולים, והחידוש בצירור ב' שאף לקולא - לפוטרה משתיה, הולכים אחר רוב דעות.

הדרן עלך פרק מי שקינא

סוטה דף ל"ב . יום א' פרשת אמור - ט' אייר תשפ"ג

פרק שביעי - אלו נאמרין

דף ל"ב - ע"א

משנה . פרשת סוטה אומר לה הכהן בכל לשון, שנאמר 'ואמר אל האשה' - משמע דברים הנכנסים בלבה, והיינו בלשון שהיא מכירה, ולא רק בלשון הקודש. ואומר לה: א. על מה היא שותה - על פריצות של קינוי וסתירה. ב. במה שותה - בכלי מאוס, במקידה של חרס. ג. מי הביאה לידי טומאה - שחוק וקלות ראש. ד. ומלמדים אותה שהמים בודקים רק על זנות במזיד וברצון, שלא להוציא לעז על מים המרים אם נטמאת באונס או שוגג ולא נבדקה, שלא תאמר אילו נטמאתי מזידה גם כן לא הייתי נבדקת.

וידיי מעשר - נאמר בכל לשון, שלומדים 'אמירה' 'אמירה' מסוטה, ואין לומדים מאמירת הלויים שהייתה בלשון הקודש - שלומדים 'אמירה' מ'אמירה' לחוד, ולא מ'עניה' ו'אמירה'.

קריאת שמע - לחכמים: נאמרת בכל לשון, שנאמר 'שמע' בכל לשון שאתה שומע, והאמור 'והיו' היינו שלא יקרא למפרע. לרבי: ככתבה בלשון הקודש, שנאמר 'והיו' - בהוייתו, ו'שמע' היינו שצריך להשמיע לאזניו מה שמוציא מפיו, ו'והיו הדברים' - שלא יקרא למפרע.

תפילה, ברכת המזון, שבועת העדות ופקדון - נאמרים בכל לשון.

מקרא ביכורים וחליצה - לומדים 'עניה' ו'אמירה' מ'עניה' ו'אמירה' שבלויים, שנאמרים דווקא בלשון הקודש. לרבי יהודה המקור שחליצה בלשון הקודש הוא מהנאמר 'וענתה ואמרה ככה' - עד שתאמר בלשון הזה.

ברכות וקללות של הלויים בהר גריזים והר עיבל, ברכת כהנים, ברכת כהן גדול ביום הכיפורים, פרשת המלך בהקהל, אמירת זקנים בעגלה ערופה, ודיבור משוח מלחמה אל העם בצאתם למלחמה - בלשון הקודש.

כשעברו ישראל את הירדן ובאו אל הר גריזים ועיבל שבשומרון שבצד שכם אצל אלוני מורה - ששה שבטים עלו לראש הר גריזים, וששה לראש הר עיבל, הכהנים הקיפו הארון למטה, הלויים הקיפו את הכהנים, הפכו הלויים פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה: 'ברוך האיש אשר לא יעשה פסל' וגו', אלו ואלו עונים אמן, הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: 'ארור האיש אשר יעשה פסל' וגו', אלו ואלו עונים אמן, עד שגמרו ברכות וקללות. הביאו אבנים, בנו מזבח וסדו אותו בסיד, וכתבו עליו את כל התורה בשבעים לשון, נטלו האבנים, ולנו בגלגל, ושם הקימו האבנים.

שבחו יאמר בקול נמוך - שבוידוי מעשרות אומר לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי ולא נאמר שם 'וענית'. צרות שעברו עליו אומרם בקול רם - שצריך להודיע צערו לרבים שיבקשו עליו רחמים, שבפרשת ביכורים שאומרים 'ארמי עובד אבי' נאמר 'וענית' - בקול רם.

תקנו תפילה בלחש - שלא לבייש עוברי עבירה המתוודים בתפילתם, שהרי לא חלק הכתוב בין מקום שחיתת חטאת לעולה כדי שלא לבייש החוטא, ואף שדם חטאת למעלה ועולה למטה - רק הכהן יודע, והגם שחטאת נקבה ועולה זכר - מכוסה באליה, ואם הביא שער שאין לו זנב - בייש את עצמו, ושעיר ע"ז שבא דווקא נקבה - הטיל עליו הכתוב שיתבייש שתהא לו כפרה מעונש גדול כזה.

סוטה דף ל"ג. יום ב' פרשת אמור - י' אייר תשפ"ג

דף ל"ג - ע"א

אם נאמרה כל התורה לקרות בבית הכנסת בכל לשון או דווקא בלשון הקודש, אינו תלוי במחלוקת רבי וחכמים אם קריאת שמע נאמרת בלשון הקודש או בכל לשון - שגם לרבי שדרש מ'והיו' שנאמרת רק בלשון הקודש אין ראייה שכל התורה נאמרת בכל לשון, שנצרך 'והיו' שלא נאמר שאומרים קריאת שמע בכל לשון משום שנאמר 'שמע' שמשמעותו בכל לשון. וחכמים שהוצרכו ללמוד מ'שמע' שנקראת בכל לשון היינו כדי שלא נדרוש מ'והיו' שדווקא בלשון הקודש.

תפילה - כיון שבקשת רחמים היא, יתפלל בלשון שיודע לכוון בה לבו. ודווקא בציבור - שאין צריך שיסייעוהו מלאכי השרת, שאין הקב"ה מואס בתפילתם של רבים, אבל יחיד כיון שצריך סיוע ממלאכי השרת, לא יתפלל בארמית, שאינם מכירים הלשון ואין נזקקים לו.

יוחנן כהן גדול ושמעון הצדיק שמעו בת קול מבית קודש הקדשים בלשון ארמי, כיון שבת קול באה להשמיע לציבור - הממונה על כך יודע בשבעים לשון, או שהיה זה גבריאל המכיר בשבעים לשון, כמו שמצינו שלימדו ליוסף.

ברכת המזון נאמרת בכל לשון - שנאמר 'וברכת את ה' אלוקיך', ולא קבע הכתוב באיזו לשון לברך.

שבועת העדות ופקדון נאמרת בכל לשון, ולא דווקא בלשון הקודש כשבועת הר גריזים ועיבל - שנאמר בשבועת העדות 'ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה' - בכל לשון שהיא שומעת, ולומדים שבועת הפקדון בגזירה שווה 'תחטא' מ'תחטא' האמור בשבועת העדות.

מקרא ביכורים, חליצה, וברכות וקללות שבהר גריזים ועיבל נאמרים בלשון הקודש - שנאמר 'וענו הלויים ואמרו... קול רם', ודורשים מהאמור במתן תורה 'משה ידבר והאלוקים יענו בקול', ומתן תורה היה בלשון הקודש, ולמדים 'עניה' ו'אמירה' שבביכורים ובחליצה מלויים.

דף ל"ג - ע"ב

רבי יהודה דרש שפרשת חליצה נאמרת בלשון הקודש

מהאמור 'ככה', שמשמע לעיכוב, וחכמים סוברים שכיון שנאמר 'ככה יעשה' דורשים שכל שהוא מעשה מעכב כגון חליצה ורקיקה, ורבי יהודה דרש מיתור 'כך' 'ככה', שגם האמירה בלשון הקודש מעכבת. וגזירה שווה 'עניה' ו'אמירה' דרש להיפך - שכשם שחליצה בלשון הקודש, כך גם פרשת הלויים, שאינו דרש מ'קול רם' האמור בקבלת התורה שלא קיבל גזירה שווה זו מרבו.

'הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני היושב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מורה' - לרבי יהודה: ישראל היו אז במזרח של הירדן, ואמר להם משה שההרים במערב הירדן ואילך הרבה רחוק מן הירדן וממבוא השמש שהוא צד מזרח (ואחרי שסנחריב כלכל העולם יושבים שם כותים), מול וסמוך לגלגל, אצל אלוני מורה שהוא שכם, שלומדים מגזירה שווה 'אלון מורה' האמור באברהם שהוא שכם.

לרבי אליעזר: הלא המה מעבר הירדן היינו סמוך לירדן שנאמר 'והיה בעברכם את הירדן', שמשמע בו ביום, אחרי דרך מבוא השמש היינו סמוך לירדן, שנאמר 'והיה בעברכם את הירדן' שמשמע בו ביום, אחרי דרך מבוא השמש היינו רחוק ממקום שהחמה שוקעת, שההרים הם רחוקים מצד מערב, ומה שכתוב 'ארץ כנעני' אף שארץ חוי היא, ומה שכתוב 'היושב בערבה' הגם שבין הרים וגבעות הם יושבים, ומה שכתוב 'מול הגלגל' אף שהם רחוקים מן הגלגל - לא בא הכתוב אלא להראות להם דרך לכבוש הארץ, שילכו דרך כבושה וישוב דרך ארץ הכנעני שהיא ערבה ואל יקיפו סמוך לשפת הירדן דרך ארץ החוי שהיא הרים וגבעות.

יום שעברו את הירדן ארון לא נסע ע"י בני קהת ואחרי שני דגלים כבכל יום, אלא נסע תחילה, ובכהנים.

סוטה דף ל"ד. יום ג' פרשת אמור - י"א אייר תשפ"ג

דף ל"ד - ע"א

בג' מקומות נשאו כהנים את הארון - כשעברו את הירדן, כשסיבבו את יריחו, כשהחזירו למקומו במקדש שבנה שלמה.

כיון שנטבלו רגלי כהנים במי הירדן חזרו המים לאחוריהם ויעמדו, המים היורדים מלמעלה קמו נד אחד, לרבי יהודה גובהם של מים י"ב מיל על י"ב מיל כנגד מחנה ישראל, לרבי אלעזר בר' שמעון היו המים נגדשים ועולים כיפין על גבי כיפין יתר משלש מאות מיל, עד שראו אותם כל מלכי מזרח ומערב.

עודם בירדן אמר להם יהושע: דעו על מה אתם עוברים את הירדן - על מנת שתורישו את יושבי הארץ מפניכם, אם אתם עושים כן מוטב, ואם לאו באים מים ושוטפים אותי ואתכם. עוד אמר שם: הרימו לכם איש אחד מתוך הירדן איש אבן אחת על שכמו למספר בני שבטי ישראל, להקימו תחת רגלי כהנים, למען תהיה זאת אות בקרבכם וגו' - סימן לבנים שעברו אבות את הירדן. ועוד י"ב אבנים מתחת מצב רגלי הכהנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה, והם האבנים שהקימו בהר עיבל ובנו המזבח וקבלום וקבעום בגלגל.

כל אחד מאותם אבנים שקל ארבעים סאה, ומשא שאדם עצמו מגביהו על כתפו הוא שליש ממה שאחרים טוענים עליו, מכאן לומדים שהאשכול שנשאו ח' המרגלים [שנאמר 'וישאוהו במוט (שכל מוט נישא ע"י שני אנשים) בשנים' - שני מוטות, והיינו ע"י שני מוטות הנישאים ע"י ד' אנשים, ומתחתם באלכסון עוד שני מוטות הנישאים ע"י ד' אנשים] היה מאתיים סאה.

שמונה מרגלים - נשאו אשכול אחד - רימון, ואחד - תאנה. יהושע וכלב לא נשאו - א. שהיו חשובים. ב. שכל כוונת המרגלים היתה להראות שכשם שפירותיה משונים כך יושביה.

דף ל"ד - ע"ב

טעם מחלוקת רבי יהודה ורבי אלעזר בר' שמעון אם מי הירדן גבהו י"ב מיל או ג' מאות מיל - נחלקו רבי אמי ורבי יצחק נפחא, אם משום לרבי יהודה כדרך חנייתם עברו בני ישראל, שהוא י"ב מיל, ולרבי אלעזר בר"ש בזה אחר זה עברו,

'וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה' - במגפה מיוחדת מידה כנגד מידה, שנשתרבב לשונם ונפל על טבורם, והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטבורם, ומטבורם נכנסות בלשונם. או שמתו באסכרה.

כיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן - חזרו מים למקומם. ארון נושא את נושאי ועבר הירדן - שנאמר 'ויהי כאשר תם כל העם לעבור, ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם, ועל זה נענש עוזא כששלח ידו לאחוז הארון, שאמר לו הקב"ה: עוזא, נושאי נשא, עצמו לא כל שכן.

'יחר אף ה' בעוזא ויכהו שם על השל' - או על ששגג לאחוז בארון, או שעשה צרכיו לפניו.

'וימת שם עם ארון האלוקים' - עוזא בא לעוה"ב, כשם שהארון קיים לעולם, שהרי נגזר.

'יחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעוזא' - מכך שלא נאמר 'יחר אף' לומדים שהכוונה שנשתנו פניו כחררה.

נענש דוד שמת עוזא על ידו - מפני שקרא לדברי תורה 'זמירות', אמר לו הקב"ה: לדברי תורה שכתוב בהן 'התעייף עיניך בו ואיננו' (ש"א מס"ח דעת מו"ח - אינו), אתה קורא 'זמירות', הריני מכשילך בדבר שאפילו תינקות של בית רבן יודעים, שלא נתן להם משה עגלות לקהת כי היו ממונים לישא כלי הקודש, ודוד נשא הארון בעגלה.

'יך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' - או משום שלא בטלו ממלאכתם לכבודו, או משום שאמרו: מי הכעיסך כשכעסת ומעתה מי מפייסך.

דף ל"ה - ע"ב

'יך בעם שבעים איש חמישים אלף איש' - נחלקו אם שבעים איש שכל אחד שקול כחמישים אלף, או חמישים אלף שכל אחד שקול כשבעים חברי הסנהדרין.

'ויהי כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויזבח שור ומריא, ונאמר 'שבעה פרים ושבעה אלים' - נחלקו אם על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא, ועל כל שש פסיעות ז' פרים וז' אלים, או על כל שש פסיעות שור ומריא, ועל כל ששה סדרים של שש פסיעות ז' פרים וז' אלים, שאם לא כן מילאת כל ארץ ישראל במות.

נאמר 'ויבואו עד גורן כידון' ונאמר 'ויבואו עד גורן נכון' - בתחילה כשבא ארון שם נעשה כ'כידון', שנהרג עוזא, ולבסוף ו' חדשים שנתברך בית עובד ששהה הארון שם נעשה 'נכון'.

ג' מיני אבנים היו - א' הקים משה בארץ מואב, וכתב עליהם את כל התורה, ב' אבנים שהקים יהושע בתוך הירדן (תחת מצב רגלי הכהנים לזכרון להיות סימן לבנים שעברו אבות את הירדן. רש"י ל"ד.), ג' י"ב אבנים שלקחו ע"פ יהושע מתוך הירדן ובנו מהם מזבח בהר עיבל, קיפלום והביאום לגלגל וקבעום שם.

כתיבת התורה על המזבח בהר עיבל - לרבי יהודה: כתבו על האבנים, ואח"כ סדו אותן בסיד, והקב"ה נתן בינה יתירה לאומות וקילפו הסיד והעתיקום, ועל דבר זה נחתם גזר דינם לבאר שחת - שהיה להם ללמוד ולא למדו.

לרבי שמעון: כתבו על הסיד, וכתבו למטה: 'למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות...' להודיע לז' אומות היושבים חוץ מגבולי ארץ ישראל שלא נצטוו להחרים אלא אותם שבתוך גבולם כדי שלא ילמדו אותנו מעשיהם המקולקלים, אבל היושבים חוצה לה אם אתם חוזרים בתשובה מקבלים אתכם, שסובר שלא נצטוונו ב'לא תחיה כל נשמה' על כנענים שבחוץ לארץ.

סוטה דף ל"ו. יום ה' פרשת אמור - י"ג אייר תשפ"ג

דף ל"ו - ע"א

ניסים שנעשו ביום שעברו הירדן: עברו את הירדן, באו להר גריזים ועיבל שהם רחוקים יותר מס' מיל, אין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם, כל העומד בפניהם מיד מתקלקל ברעי. אחר שעברו: הביאו אבנים, ובנו מזבח, וסדו אותו בסיד, וכתבו על

כיון ששהו הרבה לעבור המים היורדים עלו יותר ויותר, או שלכל הדעות דרך חנייתם עברו, ונחלקו אם אדם קל לרוץ כמו מים, או שהמים קלים הרבה מן האדם.

'שלח לך אנשים' - מדעתך, שאילו הקב"ה ציווה, כלום היה אומר לו לעשות דבר שסופו לבא לידי תקלה. וכן אמר משה 'יטב בעיני הדבר' - בעיני, ולא בעיניו של מקום.

אותם ששאלו תחילה שישלחו מרגלים נתכוונו לבושתה של ארץ ישראל - שנאמר 'ויחפרו לנו' - לשון בושת.

'ואלה שמותם' - רבי יצחק אמר: מסורת אבותינו בידינו שמרגלים נקראו על שם מעשיהם, סתור בן מיכאל - שסתור והכחיש מעשיו של הקב"ה, ועשה (שונאו של) הקב"ה מך וחלש. נחבי בן ופסי - שהחביא דבריו של הקב"ה ולא אמרם כמו שהם, ופסע ודילג על מידותיו של הקב"ה, שלא אמרם כאשר הם.

'ויעלו בנגב ויבא עד חברון, ולא ויבאו' - שפירש כלב מעצת מרגלים ונשתטח על קברי אבות, אמר להם: אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים.

משה ביקש רחמים על יהושע, שנאמר 'ויקרא משה ליהושע בן נון יהושע' - י-ה יושיעך מעצת מרגלים.

'ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק': אחימן - מיומן וגיבור שבאחיו, ששי - שמשים את הארץ כשחתות, שמקום רגליו מעמיק בארץ, תלמי - שמשים את הארץ תלמים. ילידי הענק - שמעניקים חמה בקומתם, שנראה כאילו צווארם נוקב ועונק בנקב שהחמה יוצאה בו.

אחימן - בנה ענת, ששי - בנה אלש, תלמי - בנה תלבוש.

'וחברון שבע שנים נבנתה' - שהייתה מבונה על אחד משבעה בצוען, ואין מעולה בכל הארצות יותר מארץ מצרים, ואין מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען, ואין לך טרשים בכל ארץ ישראל כחברון, שהניחוה לבית הקברות, ואע"פ היתה חברון מבונה אחד משבעה מצוען.

סוטה דף ל"ה. יום ד' פרשת אמור - י"ב אייר תשפ"ג

דף ל"ה - ע"א

'וילכו ויבאו' - מקיש ביאת המרגלים להליכתם, מה ביאתם בעצה רעה אף בהליכתם נתכוונו להוציא דיבה.

המרגלים אמרו בתחילה: 'באנו אל הארץ אשר שלחתנו, וגם זבת חלב ודבש היא' - שכל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו, שלא יאמינוהו.

יהושע רצה לדבר, ושיתקו אותו באמרם: מי שראשו קטוע (שאינו לו בנים ליטול חלק בארץ) הוא ידבר בפנינו?

'ויהס כלב את העם אל משה, ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה' - ששיתקם בדברים כאילו עומד לדבר בגנות משה, ואמר: וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם? ושיתקו. אמר: הוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הים, והאכילנו את המן, אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו?

כי חזק הוא ממנו - כביכול מהקב"ה, אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם.

ארץ אוכלת יושביה היא - בכל מקום שבאו מת אחד מן החשובים שלהם, כדי שיהיו טרודים, או שאיוב מת והיו כולם טרודים בהספדו. אמר הקב"ה: אני חשבתיה לטובה, והם חשבו לרעה.

'ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם' - היו מברים אבליהם תחת ארזים, והמרגלים יראו מפניהם ועלו וישבו באילנות, ושמעו שאומרים שרואים באילנות אנשים דומים לנמלים.

'ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא' - ערב תשעה באב היה, אמר הקב"ה: הם בכו בכיה של חנם, אני אקבע להם בכיה לדורות.

'ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים' - 'אותם' היינו גם כבוד ה' שנראה באהל מועד - שזרקו אבנים כלפי מעלה.

האבנים כל התורה בשבעים לשון, והעלו עולות ושלמים, ואכלו ושתו, ושמחו, קללו, קילפו הסיד מהאבנים, ובאו ולנו בגלגל.

'תפול עליהם אימתה ופחד עד יעבור עמך ה' - זו ביאה ראשונה בימי יהושע, **'עד יעבור עם זו קנית'** - זו ביאה שניה בימי עזרא, שראויים היו לעלות בזרוע ולא יהיו משתעבדים למלכות, אלא שגרם החטא.

צרעה - לריש לקיש: עמדה על שפת הירדן ולא עברה אותו, וזרקה מרה וסימאה עיניהם מלמעלה, וסירסה אותם מלמטה. **לרב פפא:** שתים היו, של משה לא עברה, של יהושע עברה.

בחלוקת שמות השבטים על אבני האפוד נאמר: 'ששה שמותם על האבן האחת, ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדותם' - **לת"ק:** ו' השבטים שעל האבן הראשונה לא נסדר כסדר לידתם, שיהודה היה קודם. **לרבי חנינא בן גמליאל:** היו כתובים כמו שכתובים בתחילת ספר שמות, ו'כתולדותם' היינו כמו שקראם יעקב אבינו. **לרב כהנא:** נסדר כחלוקת השבטים על הר גריזים והר עיבל, ודחו דבריו מדברי התנאים הנ"ל.

דף ל"ז - ע"ב

וכל ישראל... עומדים מזה ומזה... חציו אל מול הר גריזים והחציו אל מול הר עיבל - לרב כהנא: 'והחציו' היינו כמו שהם במקום אחר (וכשיטתו היינו כמו שהיו באבני האפוד), **לשאר התנאים:** היינו משום שחציו שבהר גריזים מרובה אע"פ ששם היו עומדים שבט לוי וזקני כהונה ולויה היו עם הארון בין שני ההרים - מפני ששבט יוסף שהיו מרובים היו עמהם.

'ויאמר אליהם (לשבט יוסף) יהושע, עם רב אתה עלה לך היערה' - שלא תשלוט בכם עין הרע. אמרו לו: זרע יוסף אין שולטת בהם עין רעה, שנאמר **'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין'** - עולי עין, שעולים על העין ואין העין עולה עליהם, או שנאמר **'וידגו לרוב בקרב הארץ'** - כדגים שבים שהמים מכסים עליהם ואין העין שולטת בהם.

חמישים אותיות היו על האבני האפוד - שהיה כתוב 'בנימין' מלא, שנאמר **'כתולדותם'** - כמו שקראו יעקב.

יוסף קידש שם שמים בסתר - הוסיפו עליו את אחת משמו של הקב"ה, יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא על הים - נקרא כולו על שם הקב"ה.

'ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו' - נחלקו אם מלאכתו ממש, או צרכיו.

'ואין איש מאנשי הבית' - יום חגם היה, והלכו כולם לבית ע"ז, והיא אמרה חולה אני ונשארה בבית.

'ותתפשהו בבגדו' - נראתה דמות דיוקנו של אביו בחלון, אמר לו: עתידים אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא 'רועה זונות'?

'ותשב באיתן קשתו' - שבה קשתו לאיתנו. **'ויפוזו זרועי ידיו' -** נעץ ידיו בקרקע, ויצא ש"ז מבין ציפורני ידיו.

'מידי אביר יעקב' - שגרם לו שנחקק על אבני אפוד, **'משם רועה אבן ישראל' -** משם זכה ונעשה רועה ישראל.

'אלה תולדות יעקב יוסף' - שהיה ראוי לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו, אלא שיצאה ש"ז מבין ציפורני ידיו.

אותם עשרה שנפחת מיוסף יצאו מבנימין, ונקראו על שמו של יוסף, בלע - שנבלע בין האומות, בכר - בכור לאימו, אשבל - ששבאו א-ל, גרא - שגר באכסניות בארץ נכריה, נעמן - שנעים ביותר, אחי - אחי הוא, ראש - ראשי היא, מפים - שהיה פיו כפי יעקב אביו בהלכות שקיבל בשם ועבר, חפים - הוא לא ראה חופתי ואני לא ראיתי חופתו, ארד - שירד לבין אומות העולם, או שפניו דומים לוורד.

אמרו איצטגניני פרעה: עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילוהו עלינו, אמר להם: גינוני מלכות בחכמה גבורה ויופי ראיתי בו. אמרו

לו: אם כן יהא יודע שבעים לשון. בא גבריאיל ללמד, ולא הצליח ללמד עד שהוסיף לו את אחת משמו של הקב"ה, שנאמר **'עדות ביהוסף שמו, שפת לא ידעתי אשמע'**, למחר כל לשון שדיבר עמו פרעה ידע, חוץ מלשון הקודש שלא ידעה פרעה, ביקש מיוסף שילמדו ולא לימדו, השביע ליוסף שלא יגלה שאינו מכירה, וכאשר אמר יוסף **'אבי השביעני...'** אמר לו פרעה: השאל לחכמים שיתירו לך, אמר יוסף: אשאל גם על השבועה שהשבעת אותי. אמר לו פרעה נגד רצונו: **'עלה וקבור את אביך כאשר השביעך'**.

סוטה דף ל"ז. יום ו' פרשת אמור - פסח שני תשפ"ג

דף ל"ז - ע"א

כשעמדו ישראל על הים - לרבי מאיר: השבטים היו מנצחים זה עם זה, כל אחד אמר **'אני יורד לים תחילה'**, קפץ שבטו של בנימין, והיו שרי יהודה רוגמים אותם, לפיכך זכה בנימין שקודש הקדשים בחלקו. **לרבי יהודה:** כל אחד אמר **'אין אני יורד תחילה'**, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה. היה משה מאריך בתפילה, אמר לו הקב"ה: **'ידידי תובעים בים ואתה מאריך בתפילה לפני, דבר אל בני ישראל ויסעו... ואתה הרם את מטך'**, לפיכך נתקדש יהודה למשול בישראל.

בברכות וקללות שבהר גריזים והר עיבל, שבט לוי נזכר בתורה בין העומדים על הר גריזים, ובספר יהושע נאמר שעמדו למטה ליד הארון - לרבי אליעזר בן יעקב: זקני כהונה ולויה למטה, והשאר למעלה. **לרבי יאשיהו:** כל לוי הראוי לשרת (לשאת הארון, והיינו מבין ל' עד ב' ג') למטה, והשאר למעלה. **לרבי:** בין ישראל ובין הלויים עמדו למטה ולא על ההר, הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה, כלפי הר עיבל ופתחו בקללה, ו'על הר גריזים' ו'על הר עיבל' היינו בסמוך. (וכן בלבונה שעל השולחן נאמר **'על המערכת'**, והיינו בסמוך, וכמו שבפרוכת נאמר **'וסכות על הארון'** והיינו בסמוך).

דף ל"ז - ע"ב

כל הברכות והקללות שנאמרו בהר גריזים ועיבל בכלל על כל המצוות - שנאמר **'ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת'**, 'ארור אשר לא יקים...'. וכן נאמרה ברכה וקללה בפרט על כל מצוה ומצוה, נמצא שעל כל מצוה יש ד' בריתות, ובכל מצוה יש ד' מצוות - ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ונמצאו ט"ז בריתות על כל מצוה. וכשנאמרו כל המצוות למשה בסיני ובערבות מואב כולם ניתנו בבריתות בברכות וקללות, נמצא שאין לך מצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח בריתות. רבי שמעון מוציא הר גריזים ועיבל שלא אמר יהושע עליהם כל התורה, ובמקומם הכניס לחשבון מ"ח בריתות מה שלימדו הקב"ה ומשה כל התורה אחר הקמת המשכן, שסבר כרבי עקיבא שכללות ופרטות של כל המצוות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ושלישי בערבות מואב, ות"ק שלא חישוב אהל מועד לכלל כל המצוות - סבר כרבי ישמעאל שכללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד.

לרבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו בשיטת רבי שמעון כל מצוה נכרתו עליה מ"ח בריתות של שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים - שכל אחד נעשה ערב על כל אחיו שישמרו את המצוות, נמצא שכל אחד ערב על מ"ח בריתות של כל אחד ואחד. **לרבי בשיטת רבי שמעון:** כל אחד נעשה גם ערב על ערבות חבירו, נמצא שכל אחד קיבל עליו גם בריתות של שישים ריבוא עבור ערבות שנתערב אחיו על חבריהם.

כל פרשת הר גריזים ועיבל לא נאמרה אלא בנואף ונואפת - שהרי נאמר **'ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה'**, וכי כופר בעיקר די בארור, אלא זה הבא על אשת איש והוליד ממזר, ומתוך שאסור לבא בקהל הולך בין העכו"ם, וארור אביו ואמו של זה שגרמו לכך, וכן יש לפרש שאר הקללות.

'ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה...' - להקדים ברכה לקללה, ולהקיש ברכה לקללה, מה קללה - בלויים, וקול רם, ולשון הקודש, ובכלל ובפרט, אלו ואלו עונים אמן - אף ברכה.